

BEKEKEN DOOR HABIB

Ron Habiboe studeerde geschiedenis in Leiden en heeft zich hierna verder beziggehouden met onderzoek betreffende de Molukken. De laatste jaren leverde hij regelmatig artikelen en bijdragen over de Molukken aan onder meer het Molukse maandblad *Marinjo* en het radioprogramma *Suara Maluku*. Momenteel is hij werkzaam als freelance onderzoeker. In 'Bekeken door Habib' geeft hij een kort persoonlijk relaas over eigentijdse zaken die de Molukse gemeenschap raken of bezighouden.

MOLUKS VERZET ACHTER DE SCHERMEN

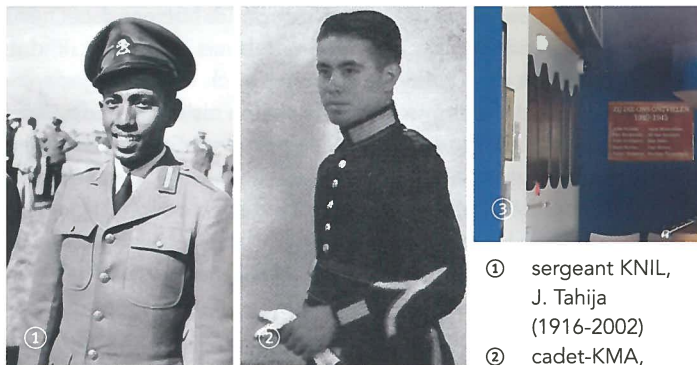
Het Platform Herinnering Tweede Wereldoorlog (Platform WO2) heeft 2018 uitgeroepen tot themajaar "Jaar van Verzet". Gedurende dit jaar wordt in heel het land extra aandacht besteed aan de rol van het verzet tijdens de Tweede Wereldoorlog. Het platform omvat onder meer organisaties als het NIOD instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies, Herinneringscentra 40-45, de Oorlogsgravenstichting, het Nationaal Comité 4 en 5 mei en vele oorlogs- en verzetsmusea. Ook het Indisch Herinneringscentrum en het Moluks Historisch Museum (MHM) in Den Haag besteden aandacht aan het verzet. Later dit jaar organiseren zij gezamenlijk een speciale tentoonstelling over Verzet en Nederlands-Indië. Via het MHM ben ik betrokken bij het onderzoek naar Molukkers in het verzet. Hieronder een kijkje achter de schermen.

Eerder genoemd

Er is al eerder geschreven over verzetsactiviteiten van Molukkers in Nederlands-Indië. Lange tijd betrof het echter geen aparte aandacht, maar als onderdeel van de algemene beschrijving van gebeurtenissen in de oorlog. Zo schrijft bij voorbeeld de bekende dr. Loe de Jong op verspreide plaatsen in zijn *Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog* ('s-Gravenhage 1969-1994) over individuele Molukkers die betrokken waren bij het verzet. Apart onderzoek naar de rol van Molukkers in het verzet in Nederlands-Indië was er nog niet. In 1986 kwam de Wet buitengewoon pensioen Indisch verzet (WIV) tot stand. Een aantal personen die in dat kader betrokken waren bij een inventarisatie van alles wat ooit op schrift was gesteld over verzet in Nederlands-Indië, besloot tot de publicatie van *Verzet in Nederlands-Indië tegen de Japanse bezetting 1942-1945* (B.R. Immerzeel en F. van Esch, Den Haag 1993). In dit werk komt verschillende malen de speciale rol van Molukkers in het verzet expliciet naar voren. Een jaar eerder had het toenmalige Moluks Historisch Museum in Utrecht een speciale tentoonstelling georganiseerd over Moluks verzet WO II. Hierbij had Immerzeel een kort begeleidend boekje samengesteld over de rol van Molukkers in het verzet tijdens de Tweede Wereldoorlog. (Drs. B. Immerzeel, *Molukse verzet WO II* (Utrecht 1992).

Verzet in Indië

In Nederlands-Indië zijn er Molukkers betrokken geweest bij allerlei vormen van verzet tegen de Japanse bezetters. Zo zijn er militairen geweest die nog na de capitulatie van het KNIL op 8 maart 1942 hebben doorgevochten tegen het Japanse leger, zoals KNIL-sergeant Julius Tahija. Hiernaast hebben Molukkers hulp geboden aan Geallieerde troepen bij bijvoorbeeld hun bombardementen.

- ① sergeant KNIL, J. Tahija (1916-2002)
- ② cadet-KMA, V.L. Makatita (1919-1942)
- ③ gedenkbord Quick, Den Haag

De zogeheten vuurpijl-affaire in Soerabaja (juli 1943) is hiervan een voorbeeld. Een groot deel van verzet betrof echter spionageactiviteiten: het verzamelen van militair-strategische informatie en het voorbereiden van hulp bij een mogelijke inval van geallieerde troepen. Ten slotte is er ook passief verzet gepleegd via zogeheten burgerlijke ongehoorzaamheid. Zo hebben Molukkers geïnterneerde (Indo-) Europeanen in de kampen geholpen aan eten en hen persoonlijke brieven bezorgd. Ook het thuis heimelijk bewaren van een verboden Nederlandse vlag of een foto van koningin Wilhelmina kwam veelvuldig voor en behoorde tot het passieve verzet.

Nederland

Minder bekend is, dat er ook veel mensen uit Indië tijdens de Tweede Wereldoorlog in Nederland waren en dat zij meededen in het verzet tegen de Duitse bezetter. Zo waren er Indische Nederlanders, Javanen, Minangkabauers, Molukkers en anderen die bij uitbreken van de oorlog in Nederland als ambtenaar op verlof waren of studeerden in Nederland. Vanaf mei 1940 konden zij niet meer terug naar Indië. Verschillende van hen kozen ervoor om deel te nemen aan het verzet tegen de Duitse bezetters van Nederland. Sommigen van hen, de studenten die als Indonesische nationalist streefden naar een vrij Indonesië, zetten hun politieke idealen tijdelijk in de koelkast om met recalcitrante Nederlanders mee te vechten tegen het fascisme. Anderen kozen voor het verzet vanwege hun traditionele loyaliteit aan Nederland. Op zoek naar de Molukkers die tijdens de Tweede Wereldoorlog deelnamen aan het verzet in Nederland was het mij al bekend, dat veel van hen, zo niet bijna allemaal, in Den Haag woonden. Via eerder onderzoek was ik bekend met welke Molukse families voor de wereldoorlog in Den Haag verkeerden: veelal ambtenaren met hun gezin. Het waren meestal de jonge zonen die betrokken raakten bij het verzet. Zo waren er de KMA-cadet Victor Makatita, de TU Delft-student Pim Nikijuluw en andere jongens als Donald Poetiray en Joop Malessy. De KNIL-kapitein Eddy Latuperisa vormt hier een uitzondering, omdat hij niet als zoon, maar als gezinshoofd naar Nederland was gekomen voor een militaire vervolgoopleiding.

Haagse raakvlakken

De betrokken families woonden allemaal in of rond de Haagse Bomenbuurt, dezelfde buurt waar ikzelf ben opgegroeid. Maar er zijn meer raakvlakken. Met sommige van hun zonen heb ik ongeveer twintig jaar later op dezelfde school gezeten, bij dezelfde sportvereniging gevoetbald, op dezelfde atletiekbaan getraind en heb ik regelmatig door dezelfde straten geslenterd, gelopen, gered en gefietst. Er zijn in de buurt eigenlijk geen andere fysieke sporen meer terug te vinden van de betreffende families, dan de huisadressen waar zij hebben gewoond. Niemand van hen, of van hun kleinkinderen woont nog in de buurt. Wel weet ik, dat in de kantine van de voetbalvereniging Quick nog een gedenk-bord hangt met de naam van Victor Makatita als een van de club-leden die tijdens de Tweede Wereldoorlog door Duitse militairen om het leven is gebracht. Dit alles geeft toch een bepaalde verbondenheid. Bovendien wordt de geplande tentoonstelling georganiseerd in Den Haag. Dit alles dwingt mij tot een nog diepere beschrijving van Molukkers in het verzet. Dit is wel het minste wat gedaan kan worden, toch?

— — — — —

●

✱